

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ ІМЕНІ ПАВЛА ЧУБИНСЬКОГО»
Кафедра «Музичне мистецтво естради»**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з навчальної роботи

Сергеєнко О.М.

31 серпня 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Додатковий інструмент»
БАС-ГІТАРА**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво естради»
Статус дисципліни	вибіркова

Київ – 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Додатковий інструмент. Бас-гітара» для здобувачів вищої освіти галузі знань **02 «Культура і мистецтво»**, спеціальності **025 «Музичне мистецтво»**

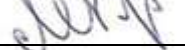
Розробники:

Лохманюк І.І. – викладач кафедри

Шаршов Є.Ю. – викладач кафедри

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Музичне мистецтво естради»

протокол № 1 від « 30 » серпня 2022 р.

Завідувач кафедри **Краснитський М.М.**

1. Опис навчальної дисципліни для ступеня освіти «Бакалавр»

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки: 1,2,3	Рік підготовки: 1,2,3
Загальна кількість годин – 120		
Кількість модулів – 4,	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 год	II,III,IV,V	II,III,IV,V
	Лекції:	
	Індивідуальні	
	64 год	18 год
Вид підсумкового контролю: Колоквіум	Лабораторні:	
Творчий показ		
Форма підсумкового контролю: Диференційований залік II,III,IV,V	Самостійна робота:	
	56 год	102 год

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу:

Сформувати уміння і навички правильної постановки рук та звуковидобування, допомогти розвитку художньо-образного мислення, виявленню їх творчого потенціалу; сприяти реалізації набутих знань, умінь і навичок в подальшій професійній діяльності.

Здобути стійкі навички оволодіння інструментом бас-гітара а також освоїти роботу з теоретичним, практичним та нотним матеріалом.

- набуття студентами основних навичок гри на бас-гітарі;
- ознайомлення з методикою навчання гри на інструменті;
- розширення загального музичного розвитку студентів та привиття естетичного смаку;
- прищеплення навичок самостійної роботи над музичним матеріалом;
- надання уявлення про засоби звуковидобування, прийомів гри.
- вміння працювати в естрадному колективі.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Додатковий інструмент. Бас-гітара» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Компетенції	Шифр
Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ЗК 2
Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	ЗК 4
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ЗК 8
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ЗК 9
Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	ЗК 11
Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.	СК 1
Здатність створювати та реалізовувати власні художні	СК 2
Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.	СК 4
Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.	СК 6
Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.	СК 9
Здатність оперувати професійною термінологією.	СК 11
Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.	СК 13

Зміст і структура курсу

Протягом вивчення навчальної дисципліни «Додатковий інструмент. Бас-гітара» студенти закріплюють та поглиблюють знання, вдосконалюють вміння та навички, отримані на базі освітньої програми молодшого спеціаліста та на основі повної загальної освіти.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Додатковий інструмент» Бас-гітара є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 8 Сольфеджіо
 ОК 9 Теорія музики
 ОК 15 Історія світової естради
 ОК 16 Історія української естради
 ОК 23 (ОК 22 для ОПП Звукорежисура) Спеціальний клас за видами

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Музичне мистецтво естради», вивчення навчальної дисципліни «Додатковий інструмент» Бас-гітара повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.	ПРН 1
Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Вміти здійснювати педагогічну діяльність.	ПРН 13
Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.	ПРН 14

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Додатковий інструмент Бас-гітара»

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.	ПРН 1
Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Вміти здійснювати педагогічну діяльність.	ПРН 13

5. Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання.

5.1 Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Поточний контроль - це оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу під час проведення лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять тощо.

Модульний (проміжний) контроль - це оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу блоків змістових модулів, винесених на цей контрольний захід.

Підсумковий (семестровий) контроль – це період підведення підсумків навчальної роботи студентів протягом семестру.

Кожний блок змістових модулів має бути обов'язково оцінений. Студент повинен позитивно скласти модульний (проміжний) контроль.

Контроль самостійної роботи – дозволяє виявити вміння студентів орієнтуватися в інформаційних потоках, працювати з науковими джерелами, підбирати та узагальнювати матеріали, необхідні для вирішення визначеного кола завдань.

5.2 Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю знань студентів: публічна демонстрація, що пов'язана з тим чи іншим видом виконання сольної / ансамблевої програми, проводиться у формі концертного виступу.

Поточний контроль.

Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, - так і студентами – для планування самостійної роботи. Особливим видом поточного контролю є колоквиум, підсумковий контроль за змістовими модулями.

- контроль на аудиторних заняттях
- усного опитування
- виступів студентів при обговоренні теоретичних та виконавських завдань

Модульний контроль – є складовою поточного контролю і здійснюється у формі виконання студентом модульного контрольного завдання. Проведення модульного контролю знань є обов'язковим контролем якості засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу модуля – проводиться з

метою систематизації знань. Кожний такий модуль включає бали за поточну роботу на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, контрольного прослуховування.

Модульний контроль має на меті оцінити рівень цілісного бачення студентом проблематики завершеної частини навчальної дисципліни, сконцентрованої в навчальному модулі та вміння орієнтуватися в теоретичних і практичних питаннях, які визначають зміст даної частини курсу.

Модульний контроль проводиться на останньому занятті модуля, як правило, у формі;

- фронтального опитування,
- виконання індивідуальних завдань,
- розв'язання практичних ситуацій.
- демонстрування знань з навчальних дисциплін циклу професійної підготовки.

Перелік завдань модульного контролю, критерії їх оцінювання, порядок і час проведення (перескладання/відпрацювання) даного виду контролю визначаються кафедрою, включаються до робочої програми навчальної дисципліни й доводяться до відома студентів на початку семестру. Графік проведення модульного контролю протягом перших двох тижнів семестру за підписом завідувача кафедрою

Форма підсумкового семестрового контролю: це підсумкове оцінювання навчальних досягнень студента за семестр, що здійснюється у формі заліку або екзамену.

На підсумковий семестровий контроль виносяться питання та/або практичні завдання, що передбачають перевірку рівня володіння студентами програмного матеріалу дисципліни в цілому та сформованості відповідних знань, умінь, навичок і набутих компетенцій як результатів опанування навчального курсу.

- **Диференційований залік** – студент вважається допущеним до семестрового диференційованого заліку, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом, та отримав позитивні оцінки за кожний змістовний модуль. Теоретичний контроль знань під час проведення диференційованого заліку може проводитись у вигляді співбесіди за завданнями теоретичного матеріалу певного періоду навчання та/або усного вибіркового опитування з питань тем самостійної роботи.

Позитивну оцінку за поточну роботу студент може одержати лише за умови належного відвідування навчальних занять та виконання всіх видів завдань, винесених на поточний контроль.

Оцінювання здійснюється відповідно до регламенту проведення контролю та критеріїв оцінювання.

Засоби оцінювання: Засобом оцінювання та демонстрації результатів навчання є:

- усні опитування (питання колоквіуму);

- презентація результатів навчання;
- усний або письмовий аналіз програмних творів.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС –А, В, С, D, E, FX, F).

Розподіл балів, які отримують студенти(індивідуальні зайняття та самостійна робота) на основі повної загальної середньої освіти

МОДУЛЬ 1								
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	СР	МК	всього
10	10	10	10	10	10	10	30	100
МОДУЛЬ 2								
Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	СР	МК	всього
10	10	10	10	10	10	10	30	100
МОДУЛЬ 3								
Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18	СР	МК	всього
10	10	10	10	10	10	10	30	100
МОДУЛЬ 4								
Т 19	Т 20	Т 21	Т 22	Т 23	Т 24	СР	МК	всього
10	10	10	10	10	10	10	30	100

Оцінювання практичного завдання змістового модуля

Бали за національною шкалою	Оцінка в балах	Критерії оцінювання
5	9-10	отримують студенти, які вільно володіють інструментальними навичками, технічною та художньо-виконавською майстерністю; усвідомленою та артистичною грою на інструменті, яскраво та переконливо втілюють музичний образ
4	7-8	отримують студенти, які на середньому рівні володіють інструментально-технічними навичками та художньо-виконавськими вміннями. Впевнене виконання програмових вимог з незначною кількістю змістовних помилок.
3	3-5	отримують студенти, які недостатньо володіють інструментальними навичками, допущено значну кількість художньо-технічних помилок.
2	0-2	Часткове виконання завдань. Завдання виконані на мінімальному рівні

Кількість балів за роботу з практичним матеріалом, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- індивідуальні завдання;
- контрольне прослуховування;
- урок - концерт;
- модульна контрольна робота

**Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю
Семестровий диференційований залік
Шкала оцінювання**

Національна 5-ти бальна шкала	Оцінка в балах	Сума балів (R)	Шкала ECTS
<p style="text-align: center;">5 «відмінно»</p> <p>Студент володіє усім комплексом знань, навичок і вмінь, передбачених програмою: розвинуті віртуозно-технічні навички та музично-виконавські прийоми; у підготовці музичних творів здійснюється поетапна робота, кінцевим результатом якої є відтворення авторського задуму та стилістичних особливостей; виконання технічне, творче і розкриває художній образ творів; високий рівень розвитку музичного слуху, здатність до імпровізації.</p>	26-30	90-100	A
<p style="text-align: center;">4 «добре»</p> <p>Студент здатен до грамотного виконання тексту, має гарний рівень технічної підготовки, але відтворення художнього змісту творів розкрито недостатньо емоційно і виразно, непевна орієнтація в стилістичних особливостях.</p>	21-25	82-89	B
	17-20	74-81	C
<p style="text-align: center;">3 «задовільно»</p> <p>Студент виконує текст музичних творів у повному обсязі, але виконавські та технічні прийоми недостатньо розвинуті. Невиразне фразування і динаміка. Має слабкі навички у виконанні музично-виконавських прийомів.</p>	12-16	64-73	D
	7-11	60-63	E
<p style="text-align: center;">2 «незадовільно»</p> <p>Студент не відтворює текст творів у повному обсязі, не орієнтується в темпах, звуковеденні, виконання не розкриває художній образ творів.</p>	4-6	35-59	FX

Студент не здатен до виконання нотного тексту творів у повному обсязі: наявні помилки в тексті, зупинки при виконанні, перегравання. Нерозвинуті технічні навички та слухово-моторна пам'ять.	0-3	0-34	F
---	-----	------	---

Оцінювання завдання самостійної роботи.

Контроль самостійної роботи. Зміст самостійної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Завдання цього виду контролю спрямовані на:

- розвиток пізнавальних здібностей та творчої ініціативи студентів;
- виховання самостійності, відповідальності та організованості;
- формування самостійного мислення, здібностей до саморозвитку, самоудосконалення та самореалізації;
- опанування студентами елементів методики наукових досліджень.

Основними формами контролю самостійної роботи є:

- виконання науково-дослідних завдань
- рефлексивний контроль;
- індивідуальні співбесіди;
- колоквіум.

Бали за національною шкалою	Оцінка в балах	Критерії оцінювання
5	9-10	Оцінюється робота студента, який в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко опрацьовує теоретичний матеріал вільно володіє термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки. В повному об'ємі оволодів завданням змістового модуля.
4	6-8	Оцінюється робота студента, який достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, опрацьовує теоретичний матеріал, володіє термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки. В повному об'ємі оволодів завданням змістового модуля.
3	3-5	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та

		помилки.
2	0-2	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово, без аргументації та обґрунтування викладає окремі питання, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.

Відвідування є важливим компонентом курсу з огляду на складність дисципліни, яка вивчається на 1 курсі, коли студент ще не вповні володіє всім обсягом потрібної його контекстної інформації. За умови дистанційного навчання важлива присутність студента під час онлайн-зустрічей у Google-Meet та регулярне виконання завдань у Google-classroom.

Запізнення на фахові заняття є не припустимими. У випадку наявності довідки від лікаря призначається відпрацювання занять в інший час за індивідуальною програмою.

Переоцінка завдань можлива протягом тижня після отримання оцінки на основі заяви на ім'я завідувача кафедри у письмовій формі. Після отримання заяви, завідувач кафедри протягом тижня створить комісію з переоцінки, яка після проведення аналізу роботи студента повідомить його про своє рішення.

Перескладання роботи студентів можлива протягом тижня після отримання оцінки на основі заяви у письмовій формі.

Умови допуску до підсумкового екзамену:

- Відсутність заборгованості з практичних занять;
- Позитивні бали за практичні та самостійні роботи.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1 Зміст навчальної дисципліни на основі повної середньої освіти

Модуль I

Змістовий модуль 1

Тема 1. Знайомство з студентом; основи постановки, вивчення діапазону та розташування нот на грифі.

Тема 2. Будова бас-гітари, основи звуковидобування.

Відомості про правильне звукоутворення. Способи звуковидобування.

Тема 3. Вивчення гамм.

Змістовий модуль 2

Тема 4. Вивчення аплікатурних рішень для виконання тризвуків та септакордів.

Тема 5. Робота над етюдами.

Тема 6. Робота над атакою в правій руці. Вправи для правої руки. Вправи на розвиток рухомості лівої руки. Вправи на координацію.

Очікувані результати Модуль 1:

Контролює якість та характер звуковидобування. Виконує п'єси і вправи, використовуючи логічну і зручну аплікатуру. Використовує систему октав як

опору бачення всього грифу бас-гітари. Розуміє образну роль мелодичної ладової інтонації, виразно її артикулює в мелодії твору та збалансовує силу звука між в гармонічному акомпанементі. Застосовує засоби музичної виразності (темп і динаміка) для втілення художнього задуму твору. Знає та розуміє значення жанрових особливостей твору у формуванні його характеру і змісту. Відчуває та артикулює затакти, сильні, акцентовані долі, ритмічні формули з елементами пунктирного ритму (трактує його в марші як підштовхування руху тощо). Визначає на слух та під час попереднього аналізу п'єс, що вивчаються, принципи розвитку мелодії. Виконує на інструменті музичний матеріал, розуміє форму твору. Відтворює на інструменті нотний текст із різними комбінаціями простих тривалостей. Вміє розподіляти силу пальців під час виконання сильних і слабких долей. Імпровізує ритмічні варіанти гами із використанням вивчених моделей. Виконує партії басового акомпанементу з вивченими ритмо-формулами, попередньо відтворюючи їх ритмо-складами та «жестами, що звучать». Знає та розуміє що таке синкопа. Основні ладові функції. Оволодіння технікою зміни позицій лівої руки. Виконання арпеджіо в акомпанемент ті. Артикуляція ладо-мелодичних інтонацій. Робить попередній елементарний аналіз основних ладових функцій мелодичної та басової ліній (за допомогою викладача). Грає та інтонує мелодії, що включають вивчені інтонації та стрибки. Володіє аплікатурними моделями, що є опорними в підборі зручних, природних рухів пальців і рук, для забезпечення якості звуковидобування. Розуміє поняття «секвенція». Грає та співає найпростіші діатонічні секвенції в мажорі на основі секундових та терцієвих ходів, по звуках тризвуку в мажорі та мінорі. Виконує ритмічний акомпанемент із застосуванням раніше вивчених ритмічних комбінацій до музики, що грає викладач. Транспонує нескладні мелодії або частину мелодії (фрази, мотиви) у вивчені тональності на секунду вгору чи вниз, співає, грає на інструменті. Підбирає на слух у вивчених тональностях нескладні мелодії та легкі супроводи. Підбирає супровід до мелодій у вигляді тонічної квінти. Імпровізує фрази, речення з використанням вивчених інтервалів, інтонацій, на заданий ритм та/або текст.

Модуль II

Змістовий модуль 3

Тема 7. Робота над твором. Виявлення технічних складнощів.

Тема 8. Фразування та штрихи.

Тема 9. Робота над п'єсами.

Змістовий модуль 4

Тема 10. Розвиток навичок читання нот з листа. Розвиток навичок транспонування

Тема 11. Застосування навичок імпровізації у виконанні творів. Підбір по слуху.

Тема 12. Основи джазового акомпанементу.

Очікувані результати Модуль 2:

Демонструє розуміння та якісне звучання основних прийомів звуковидобування, рухливість і міцність пальців. Визначає у нотному тексті ознаки натурального, гармонічного та мелодичного видів мінору та відтворює характерні звороти з відповідною артикуляцією. Володіє способами виконання legato в артикуляції висхідних і низхідних інтонацій. Вміє описати свої враження від джазового твору, що виконує, та зазначити особливості цього стилю. Відтворює ритмічні формули з синкопами, тріолями, ритмо-складами та жєстами, що звучать, як окремі ритмічні вправи та у творах. Розпізнає тріолі та синкопи в нотному тексті та відтворює нескладний басовий акомпанемент, що містить ці ритмічні групи. Вміє тримати метричний пульс у басовому супроводі мелодії з ритмічними складнощами (нескладні особливі види розподілу тривалостей, синкопи) в ансамблі з викладачем. Знає літерне позначення акордів у гітарних нотах, розташування головних тризвуків на клавіатурі та грифі та вміє побудувати їх у вивчених тональностях. Здійснює аналіз функцій басової лінії. Знає про побудову куплетної форми, різновиди простих двочастинної та тричастинної форм. Визначає форму твору та засоби музичної виразності (регістр, лад, ритм, темп, штрихи, динаміка) у творах, що вивчаються (за допомогою викладача). Визначає тональності (паралельні та однойменні) в нотному матеріалі. Розуміє, що зміна ладу у п'єсах пов'язана зі зміною образів. Слідкує за характером звуковидобування та застосовує різні засоби музичної виразності для відтворення відповідного образного змісту п'єс під час їх виконання. Розуміє групування та ритмічні особливості виконання музичних творів у розмірах 6/8 та 3/4. Контролює ритмічний пульс, темп, характер звуковидобування під час виконання п'єс у розмірах 6/8 та 3/4. Здійснює ритмічну імпровізацію. Підбирає акомпанемент до вивченої мелодії в паралельно-змінному ладі, використовуючи I, IV та V ступені. Створює та виконує другу фразу мелодії в паралельній тональності до вивченої або запропонованої нової фрази. Підбирає на слух нескладні знайомі мелодії, транспонує у вивчені тональності. Трансформує мелодію, змінюючи її тональність на однойменну, визначає вплив ладового контрасту на зміну характеру музики. Визначає на слух та в нотному тексті частини форми рондо, аналізує в них лад, розмір, ритмічні особливості та поєднує їх з характером музики. Складає з готових музичних фрагментів твір у формі рондо, описує характери частин, підбираючи відповідні засоби виразності під час їх виконання на інструменті.

Модуль III

Змістовий модуль 5

Тема 13. Робота над чистотою виконання. Техніки глушіння струн правою та лівою руками.

Тема 14. Виконання нонакордів та септакордів за допомогою прийомів “sweep, tapping”.

Тема 15. Техніки “hammer-on, pull-off”, вправи на легато.

Змістовий модуль 6

Тема 16. Читання з аркушу.

Тема 17. Принципи підбору на слух.

Тема 18. Використання ладів народної музики.

Очікувані результати Модуль 3:

Виконує прийоми апояндо, тірандо, слайд, слеп; використовує штрихи *non legato*, *legato*, *staccato*. Вміє застосовувати вивчені прийоми та штрихи у творах згідно з образно-виразними вимогами. Технічно відтворює у творах, ритмічному виконанні гам, вправах, підборі знайомих мелодій ритмічні рисунки з пунктирним ритмом, синкопами та тріолями в розмірах 2/4, 3/4, 4/4. Вміє координувати рухи пальців правої руки під час виконання тріольного ритму з паузами (поєднання щипка та прикриття). Виконує у зручних тональностях в межах 4-х позицій арпеджіо головних тризвуків. Розрізняє головні функції ладу, стандартні гармонічні звороти та каданси під час аналізу нотного тексту за допомогою викладача. Читає з листа нескладні твори в дієзних тональностях до 4-х знаків та бемольних до 2-х. Демонструє навички секвенційного транспонування елементів мелодії та гармонічних зворотів. Здійснює короткі імпровізації, транспонує мелодії в паралельні та однойменні тональності. Вирізняє на слух блюз, відчуває його настрій, характер, розуміє специфіку звучання. Знає та називає приклади класичних зразків інструментального та вокального блюзу. Впізнає на слух блюзовий лад, його імпровізаційний характер й «рухливе» звучання III, IV і VII ступенів. Визначає в нотному тексті елементи ладу (за допомогою викладача), відтворює їх на інструменті. Демонструє навички виконання басового акомпанементу до джазових мелодій під фонограму. Розрізняє на слух прості мелодичні та гармонічні джазові звороти, знаходить їх в нотному тексті, робить попередній аналіз (за допомогою викладача) та відтворює на інструменті. Розуміє поняття «фактура акомпанементу», знає різні моделі басового акомпанементу. Знає різновиди позначення темпу та характеру виконання. Відтворює мелодії, що містять ритмічні групи із шістнадцятих та пунктирного ритму у розмірах 3/8, 6/8. Знає складні розміри, визначає в нотному тексті та знає особливості їх групування, виконує вправи та твори у цих розмірах. Розуміє поняття «септакорд», будує малий мажорний септакорд у секвенційних зворотах. Визначає D7 на слух та в нотному тексті у творах, що вивчаються. Розбирає мелодичну лінію твору (його будову, діапазон, динамічний розвиток, метр, ритм тощо). Розрізняє виразні особливості побудови вокального та інструментального типів мелодій. Відтворює на інструменті твори вокальної та інструментальної природи з урахуванням їх особливостей. Відтворює складні ритмічні моделі на інструменті та жестама, що звучать. Імпровізує басову лінію, ускладнюючи ритмічний малюнок на окремих долях. Вміє підбирати акомпанемент, використовуючи звуки головних тризвуків та їх обернень. Виконує імпровізацію заданого ритму або мелодичного звороту з використанням секвентаційного руху, вивчених ладових класичних та джазових інтонацій, гармонічних зворотів, зміни ладу тощо.

Модуль IV

Змістовий модуль 7

Тема 19. Техніка “chicken-picking” в обіграванні аккордів.

Тема 20. Вивчення “swing” та “shafle”

Тема 21. Використання позатональних ступенів. Застосування хроматизмів та цілотонної гамми.

Змістовий модуль 8

Тема 22. Вивчення більш складних творів. Знайомство з національною спадщиною українського народу.

Тема 23. Блюзова гама та секвенції.

Тема 24. Транспонування та читання з аркушу більш складних творів.

Очікувані результати Модуль 4:

Вивчення поняття про блюз як один з найважливіших жанрів джазу. Вокальний та інструментальний блюз. Формування слухового уявлення про блюзовий лад. Поняття «фактура акомпанементу». Басові фактурні моделі: витримані звуки, ритмічне ostinato, «крокуючий бас». Формування навичок гри джазової басової лінії під фонограму. Формування поняття про різновиди гармонічних зворотів (автентичний, плагальний і повний). Читання з листа та транспонування нескладного музичного матеріалу у вивчені тональності. Імпровізація мотивів та фраз. Володіє основними прийомами звуковидобування, вміє їх вірно застосовувати на практиці; контролює якість звука, динаміку, артикуляцію; володіє музичною термінологією в межах типової навчальної програми; вміє виконувати твори в характері, що відповідає даному жанру і стилю; читає з листа та транспонує у вивчені тональності нескладні нотні тексти; розбирає твори, що виконує, визначає особливості виразних позначень, тональність, форму, жанр, штрихи, динаміку, темп тощо; володіє навичками підбору, акомпанування та гри в ансамблі; демонструє сценічну культуру та витримку під час публічного виступу.

6.2 Структура навчальної дисципліни

ТЕМА	Кількість годин										
	Всього	Денна форма					Заочна форма				
		У тому числі					У тому числі				
		лекції	семінари	Практичні	Індивід. роб.	Самос.робота	Всього	Лекції	семінари	Практичні	Індивід.
МОДУЛЬ 1.											
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1											
Тема 1. Знайомство з студентом; основи постановки, вивчення діапазону та розташування нот на	4				2	2	4				4

грифі.												
Тема 2. Будова бас-гітари, основи звуковидобування. Відомості про правильне звукоутворення. Способи звуковидобування.	5				3	2	5				1	4
Тема 3. Вивчення гам.	6				3	3	6				1	5
Поточний вид контролю												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2												
Тема 4. Вивчення аплікатурних рішень для виконання тризвуків та септакордів.	4				2	2	4					4
Тема 5. Робота над етюдами.	5				3	2	5				1	4
Тема 6. Робота над атакою в правій руці. Вправи для правої руки. Вправи на розвиток рухомості лівої руки. Вправи на координацію.	6				3	3	6				1	5
Модульний контроль знань. Диференційований залік												
Всього за модулем	30				16	14	30				4	26
МОДУЛЬ 2												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3												
Тема 7. Робота над твором. Виявлення технічних складнощів.	4				2	2	4					4
Тема 8. Фразування та штрихи.	5				3	2	5				1	4
Тема 9. Робота над п'єсами.	6				3	3	6				1	5
Поточний контроль знань												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4												
Тема 10. Розвиток навичок читання нот з листа. Розвиток навичок транспонування	4				2	2	4					4
Тема 11. Застосування навичок імпровізації у виконанні творів. Підбір по слуху.	5				3	2	5				1	4
Тема 12. Основи джазового акомпанементу.	6				3	3	6				1	5
Модульний контроль знань. Диференційований залік												
Всього за модулем	30				16	14	30				4	26
МОДУЛЬ 3												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5												

Тема 13. Робота над чистотою виконання. Техніки глушіння струн правою та лівою руками.	4				2	2	4					4
Тема 14. Виконання нонакордів та септакордів за допомогою прийомів “sweep, tapping”.	5				3	2	5				1	4
Тема 15. Техніки “hammer-on, pull-off”, вправи на легато.	6				3	3	6				1	5
Поточний контроль знань												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6												
Тема 16. Читання з аркушу.	4				2	2	4					4
Тема 17. Принципи підбору на слух.	5				3	2	5				1	4
Тема 18. Використання ладів народної музики.	6				3	3	6				1	5
Модульний контроль знань. Диференційований залік												
Всього за модулем	30				16	14	30				4	26
МОДУЛЬ 4												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7												
Тема 19. Техніка “chicken-picking” в обіграванні аккордів.	4				2	2	4					4
Тема 20. Вивчення “swing” та “shafle”	5				3	2	5				1	4
Тема 21. Використання позатональних ступенів. Застосування хроматизмів та цілотонної гамми.	6				3	3	6				2	4
Поточний контроль знань												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8												
Тема 22. Вивчення більш складних творів. Знайомство з національною спадщиною українського народу.	4				2	2	4					4
Тема 23. Блюзова гама та секвенції.	5				3	2	5				1	4
Тема 24. Транспонування та читання з аркушу більш складних творів.	6				3	3	6				2	4
Підсумковий контроль знань. Диференційований залік												
Всього за модулем	30				16	14	30				6	24
Всього	120				64	56	120				18	102

6.3. Теми аудиторної роботи

Аудиторна робота	кількість годин	
	денна форма	заочна форма
Тема 1. Знайомство з студентом; основи постановки, вивчення діапазону та розташування нот на грифі.	2	
Тема 2. Будова бас-гітари, основи звуковидобування. Відомості про правильне звукоутворення. Способи звуковидобування.	3	1
Тема 3. Вивчення гамм.	3	1
Тема 4. Вивчення аплікатурних рішень для виконання тризвуків та септакордів.	2	
Тема 5. Робота над етюдами.	3	1
Тема 6. Робота над атакою в правій руці. Вправи для правої руки. Вправи на розвиток рухомості лівої руки. Вправи на координацію.	3	1
Тема 7. Робота над твором. Виявлення технічних складнощів.	2	
Тема 8. Фразування та штрихи.	3	1
Тема 9. Робота над п'єсами.	3	1
Тема 10. Розвиток навичок читання нот з листа. Розвиток навичок транспонування	2	
Тема 11. Застосування навичок імпровізації у виконанні творів. Підбір по слуху.	3	1
Тема 12. Основи джазового акомпанементу.	3	1
Тема 13. Робота над чистотою виконання. Техніки глушіння струн правою та лівою руками.	2	
Тема 14. Виконання нонакордів та септакордів за допомогою прийомів “sweep, tepping”.	3	1
Тема 15. Техніки “hammer-on, pull-off”, вправи на легато.	3	1
Тема 16. Читання з аркушу.	2	
Тема 17. Принципи підбору на слух.	3	1
Тема 18. Використання ладів народної музики.	3	1
Тема 19. Техніка “chicken-picking” в обіграванні аккордів.	2	
Тема 20. Вивчення “swing” та “shafle”	3	1
Тема 21. Використання позатональних ступенів. Застосування хроматизмів та цілотонної гамми.	3	2
Тема 22. Вивчення більш складних творів. Знайомство з національною спадщиною українського народу.	2	
Тема 23. Блюзова гама та секвенції.	3	1
Тема 24. Транспонування та читання з аркушу більш складних творів.	3	2
Всього	64	18

6.4. Самостійна робота

1. Практична творча робота над музичними творами.
2. Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Удосконалення технічної майстерності.
3. Самостійне опрацювання теоретичних тем за програмою.
4. Теоретичний аналіз програмних творів.

Завдання самостійної роботи	кількість годин	
	денна форма	заочна форма
Тема 1. Знайомство з студентом; основи постановки, вивчення діапазону та розташування нот на грифі.	2	4
Тема 2. Будова бас-гітари, основи звуковидобування. Відомості про правильне звукоутворення. Способи звуковидобування.	2	4
Тема 3. Вивчення гамм.	3	5
Тема 4. Вивчення аплікатурних рішень для виконання тризвуків та септакордів.	2	4
Тема 5. Робота над етюдами.	2	4
Тема 6. Робота над атакою в правій руці. Вправи для правої руки. Вправи на розвиток рухомості лівої руки. Вправи на координацію.	3	5
Тема 7. Робота над твором. Виявлення технічних складнощів.	2	4
Тема 8. Фразування та штрихи.	2	4
Тема 9. Робота над п'єсами.	3	5
Тема 10. Розвиток навичок читання нот з листа. Розвиток навичок транспонування	2	4
Тема 11. Застосування навичок імпровізації у виконанні творів. Підбір по слуху.	2	4
Тема 12. Основи джазового акомпанементу.	3	5
Тема 13. Робота над чистотою виконання. Техніки глушіння струн правою та лівою руками.	2	4
Тема 14. Виконання нонакордів та септакордів за допомогою прийомів “sweep, tepping”.	2	4
Тема 15. Техніки “hammer-on, pull-off”, вправи на легато.	3	5
Тема 16. Читання з аркушу.	2	4
Тема 17. Принципи підбору на слух.	2	4
Тема 18. Використання ладів народної музики.	3	5
Тема 19. Техніка “chicken-picking” в обігруванні аккордів.	2	4
Тема 20. Вивчення “swing” та “shafle”	2	4
Тема 21. Використання позатональних ступенів. Застосування хроматизмів та цілотної гамми.	3	4
Тема 22. Вивчення більш складних творів. Знайомство з національною спадщиною українського народу.	2	4
Тема 23. Блюзова гама та секвенції.	2	4
Тема 24. Транспонування та читання з аркушу більш складних творів.	3	4
Всього	56	102

7. Методичні рекомендації

Успішному професійному росту майбутнього фахівця сприяє осмислене та сумлінне вдосконалення навичок естрадного виконавства.

Ретельне напрацювання складного комплексу вмінь і постійне їх покращення обов'язково забезпечить достатній рівень майстерності майбутнього естрадного фахівця, який повинен постійно знаходитись у пошуку шляхів і способів удосконалення свого освітнього рівня, знаходити час для опрацювання методичної літератури з фаху, вивчати творчий і життєвий шлях славетних бас-гітаристів і композиторів.

Майбутній фахівець повинен дуже відповідально ставитись до такого роду діяльності, як самостійна робота, ніколи не забувати, що тільки талант, помножений на працелюбність, здатний принести плоди майстерності. Тому необхідно прикладати максимум зусиль для поглибленого засвоєння та закріплення знань, умінь і навичок, обумовлених навчальним процесом.

Завдання та вправи з фаху для самостійного опрацювання надає викладач, вони мають конкретні цілі оволодіння тим чи іншим прийомом, впливають з висновку уроку, їх закріплюють й демонструють на наступному уроці.

Сумлінне виконання самостійних завдань поступово забезпечить обґрунтовану впевненість і професійне вдосконалення.

Починаючи з III курсу, *студент повинен уміти:*

- самостійно опрацьовувати матеріал, дотримуючись при цьому рекомендацій і застережень викладача;
- аналізувати свої професійні творчі надбання;
- творчо мислити;
- відчувати логіку смислового й емоційного розвитку твору.

Майбутньому артисту естради необхідно розширювати свої професійні творчі уявлення, прослуховуючи записи виступів видатних майстрів всесвітнього рівня, аналізуючи стиль виконання, емоційно-психологічну насиченість гри, гітарно-технічний рівень тощо. Така самостійна робота допоможе формуванню художнього смаку та пошуку власної виконавської манери. Студент повинен бути зацікавленим і цілеспрямованим у навчанні.

Методи навчання

- формування умінь та навичок;
- застосування в процесі навчання знань міждисциплінарних дисциплін;
- закріплення вмінь та навичок
- стимулювання та мотивація;
- контроль та самоконтроль;
- словесні – розповідь, пояснення;
- наочні – власний показ за інструментом, ілюстрація;
- частково-пошуковий;
- метод проблемного викладання.

Методичне забезпечення

- навчально-методичні посібники і навчальні програми;
- нотний матеріал для проведення практичних занять;
- наочність (відеозаписи занять провідних педагогів-гітаристів).

8. Рекомендована література

Основна

1. Авдонін Е. Ветерани-гітаристи згадують // Гітара в Україні. 2015. № 8. 48 с.

2. Алмейда Л. Класична гітара в джазі. Київ : Музична Україна, 1987. 56 с.
3. Андріанов Д. 5 елементів імпровізації. Самовчитель +DVD відео
4. Бадьянов О. Джазовий гітарист. Частина 1.
5. Бадьянов О. Джазовий гітарист. Навчальний курс. Частина 2.
6. Баранова Л. М. Актуальні проблеми кроскультурної підготовки майбутніх учителів в Україні / Л. М. Баранова // Вісник Чернігівського національного університету ім. Т. Г. Шевченка : Педагогічні науки. –Чернігів, 2018. – С. 12–15.
7. Брижата О. Вибір методик для індивідуальних стилів навчання / Ольга Брижата // Відкритий урок. – 2012. – № 3. – С. 46–50.
8. Бруно Д. Мистецтво гри медіатором +DVD відео
9. Вітошинський Л. Про мистецтво гри на гітарі / Лео Вітошинський ; пер. з нім. Л. Мельник. – Львів : БаК, 2006. – 282 с.
10. Гитара от блюза до джаз-рока [Ноты] : сборник: Популярные джазовые пьесы / ред., сост. Ю. В. Дмитриевский, ред., сост. С. Н. Колесник, ред., сост. В. А. Манилов. Киев : Музична Україна, 1986. 95 партит. (с.).
11. Іванюк В. Інноваційні прийоми гри на гітарі: педагогічний аспект // Актуальні проблеми мистецько-педагогічної освіти. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2018. С. 76–80
12. Кондрашова Л. В. Емоційна домінанта підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності / Лідія Валентинівна Кондрашова // Рідна школа. – 2010. – № 7–8. – С. 14–19.
13. Михайленко М. П. Довідник гітариста / Микола Петрович Михайленко, Фан ДіньТан. – Київ : Fan's company, 1998. – 246 с.
14. Михайленко М. Дилема звуку сучасної класичної гітари // Гітара в Україні. 2015. № 8. 48 с.
15. Михайленко М. Аплікатура як засіб художньої виразності // Гітара в Україні. 2018. № 11. 48 с.
16. Михаськова М. А. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя музики : дис. ... канд. пед. наук / Михаськова Марина Анатоліївна. – Київ, 2007. – 235 с.
17. Мошак Є. Г. Традиції гітарної музики в контексті європейської музичної культури другої половини ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мист. / Є. Г. Мошак. – Одеса, 2012. – 16 с
18. Нестерова А. Грані гітари – грані особистості // Гітара в Україні. 2010. № 3. 48 с
19. Олексюк О. М. Діагностика мистецької компетентності студентів: пошук методичного інструментарію / Ольга Миколаївна Олексюк // Вища освіта України. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – Київ, 2010. – Дод. 4, том V. – 572 с.
20. Прийоми до фінгерстайлу [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.guitartricks.com/techniques.php>
21. Салан К., Цимбал С. Гітара – крок за кроком. Київ, 2016. 171 с.
22. Филиберто Р. Школа гри на бас-гітарі. Частина 1

23. Чеченя К. Мій острів – гітара. Київ : Музична Україна, 2015. 192 с.
24. Чеченя К. Гітара в Україні // Гітара в Україні. № 1. 48 с.
25. Чеченя К. VARRE // Гітара в Україні. 2010. №3. 48 с.
26. Чеченя К. Гітара на війні // Гітара в Україні. 2015. № 8. 48 с.
27. Чеченя К. Арпеджіо // Гітара в Україні. 2015. №8. 48 с.
28. Achard K. History and Development of the American Guitar / Ken Achard. USA – 1990. –Vol. 3. – № 3. – P. 13–14.
29. Du Brock A. Travis Picking: A Guitarist's Guide to Fingerpicking Techniques,
30. Ennio Morricone. Краща музика для саундтреков
31. Funk guitar. The Essential Guide , by Ross Bolton / Leonard Corporation 2001.
32. Funk guitar. Guitar play Along. Vol. 52 / Hal Leonard Corporation. 2001.
33. G. Moore “Blads & blues” / «Guitar College» - 2004. -80 с.
34. Hoe to play Hitchin. Hal Leonard Corporation. 1994. – 57 с.
35. J. S. Bach. For Electric Guitar / Ray Hitchin. Mel Bay Publications, Inc.- 38 с.
36. Jazz Classics for solo Guitar. / Robert B. Yelin. Hal Leonard Corporation. – 1954 – 105 с.
37. Jazz. Vol. Arranged and performed by Jim Roberts / Hal Leonard Corporation. 64 с.
38. Joe Satriani “Balads” сост.: «Guitar College» - 2004 – 104 с.
39. Lighting Blues / сост.: «Guitar College» - 2001 – 220 с.
40. Modern Rock. Guitar Play Along. Vol. 5 / Hal Leonard Corporation. 2001 – 57 с.
41. Musicans insti8tute. Master Trax / Steve Trovato, Paul Farnen, CPP. Belwin, Inc., 1994. – 73 с.
42. Patterns, and Styles Paperback /Andrew Du Brock. – USA : Hal Leonard, 2011. – 60 p.
43. Percussive fingerstyle [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.musicradar.com/tuition/guitars/percussivefingerstyle-with-jon-gomm-602201>
44. Peer Gynt.E. Grieg / Editio Musica Budapest. – 42 с.
45. Pop/Rock Guitar Play Along. Vol.4 Hal Leonard Corporation. 1976. – 50 с.
46. Rockability Vol 20. Guitar Play Along./ Hal Leonard Corporation. – 56 с.
47. Taylor J. Toneproduction on classical guitar / JohnTaylor. – London : Musical News Services Ltd, 1978. – 80 p.
48. Tennant S. Pumping Nylon / Scott Tennant. – Van Huys : Alfred Publishing Company, 1998. – 95 p.

Допоміжна

1. Бернат Ф.Ф. Загальноєвропейський еталон гітарного виконавства та специфіка його національних втілень: дис...канд. мистецтвознавства: 17.00.03; Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського. Харків, 2019. 205 с.
2. Білецька М., Сопіна Я. Історіогенеза класичної гітарної школи в Україні. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. 2018. № 1. С. 23-28.

3. Блажевич В. Еволюція розвитку виконавських традицій гітарного мистецтва у вітчизняному культурно-освітньому просторі. Естетика і етика педагогічної дії. Київ-Полтава, 2017. Вип. 15. С. 107-115.
4. Блажевич В.О. Музично-виконавські традиції західноєвропейської гітарної школи. Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 14–15 квітня 2016 року, м. Київ. Київ, 2016. С.353-360.
5. 2. Гриненко С. М. Гітарні фестивалі та конкурси 2020 року: офлайн та онлайн-формат. Молодий вчений, 2020. №9 (85). С. 4-8.
6. Гриненко С. М. Значення майстер-класів для формування вітчизняних гітарних шкіл (на прикладі Півдня України). East European Scientific Journal, 2020 № 9 (61), part 1. С. 15-18. Гриненко С. М. Композиторський доробок в гітарному мистецтві Півдня України. Трансформаційні процеси в мистецькій освіті та культурі України ХХІ століття: зб. матеріалів Міжнар. наук.-творч. конф., Одеса, Київ, Варшава, 25-26 квітня 2017 р. Київ: НАКККіМ, 2017. С. 57-59.
7. Jamey Aebersold Школа на Эл гитаре. Будапешт 1999г.
8. Джаз в ритмі самби. Музична Україна.
9. Етюди для 6-ти струнної гітари на різні види техніки. Київ. Музична Україна
10. Кір'янов Н. Г. "Мистецтво гри на 6-ти струнній гітарі. Ч.1,2,3,4
11. Михайленко, Николай Петрович. Справочник гитариста [Текст] / Н. П. Михайленко, Фан Динь Тан. - К. : [б.и.], 1998. - 246 с.
12. Посібник з творів М. Вербицького для гітари. Guitarre № 16 / упор. В. Л. Сидоренко. Львів: СПОЛОМ, 2008. 119 с
13. Салан К.О., Цимбал С.В. Гітара – крок за кроком: Навч.-реперт. посіб. для гітаристів-початківців / уп. К.О.Салан, С.В. Цимбал. К. : Тонар, 2016 р. 171 с
14. Симоненко В. С. Мелодії джаза. Антологія. Изд. 4, перераб., доп. Київ : Музична Україна, 1984. 319 с.
15. Ткаченко В. М. Володимир Доценко і його гітарна школа. Культура України, 2015. № 51. С. 118-127.
16. Ткаченко В. Універсалізм і специфіка музичного мислення у стилях гітарної творчості 1880 – 1990 років : автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства:17.00.03; Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2013. 16 с.
17. Томас Феллоу. URL: <https://meloman.ru/performer/tomas-fellou/> (дата звернення: 18.04.2021).
18. Гормахова А. Специфіка взаємодії культурних інститутів та проектів в сучасному українському просторі. Університетська кафедра. Київ: КНЕУ, 2016. №5. С. 7-14
19. Ходаковський О. В. Традиції та авангард у сучасних композиціях для гітари. Презентації творів Йо Спорка (Jo Sporck) та Андрія Крижанівського на сценах Житомира. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти, 2011. Вип. 31. С. 107-118.
20. Харнонкурт Н. Музика як мова звуків. Науково-популярне видання. Суми:

Собор, 2002. 184 с.

21. Хорошавіна О. Актуальні питання сучасного академічного гітарного виконавства. Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Київ, 2009, Вип. 82. С. 61-68.
22. Чеченя К. А. Практичний курс освоєння сучасної технології гри на гітарі (Гітарні перспективи). Оригінальні твори для гітари соло та ансамблів малих форм: навч. посіб. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. 62 с.